

FRÅN NÄRVARO TILL GYMNASIEEXAMEN

Göteborg den 2 september, 2019

Malin Gren Landell, regeringens utredare på skolfrånvaro

www.grenlandellskolan.se

!skolan

1

Frånvaroångest

STHLM

Frånvaron ökar kraftigt i Stockholms grundskolor

Var fjugonde elev i Stockholms grundskolor var borta mer än 20 procent av skoltiden i höstas. Det handlar om 3.586 elever som blivit tusen fler på bara ett år.

2

3

Närvarointresse – allas uppgift!!

Vilka är involverade nu?

Vilka skulle kunna
involveras (mer) under
kommande läsår? Hur?

www.grenlandellskolan.se

4

Missad undervisning

- 10% frånvaro under 20 veckor = 2 v eller ½ dag/vecka på 1 termin
- 20% frånvaro = 1 månad på 1 termin, 2 månader på ett skolår!
- Om ni skulle vara borta ½ dag varje vecka eller 2 mån på ett läsår...
- Ströfrånvaro inkörsport till långvarig frånvaro
- Långvarig ogiltig frånvaro börjar ofta med giltig frånvaro
- Oavsett giltig eller ogiltig frånvaro så är det **missad undervisning**

**Elever går 178 dagar i skolan och är lediga 187 dagar*

5

Konsekvenser av skolfrånvaro

- Hamna utanför, låg självkänsla
- Sämre skolresultat än elever med hög närvaro
- Frånvaro under ett läsår innebär ökad risk för frånvaro i senare årskurser
- Känner inte anknytning till skolan
- Stark risk för avbrutna gymnasiestudier
- Psykisk ohälsa, värkproblem, sömnproblem, droganvändning

www.gremlandullskolan.se

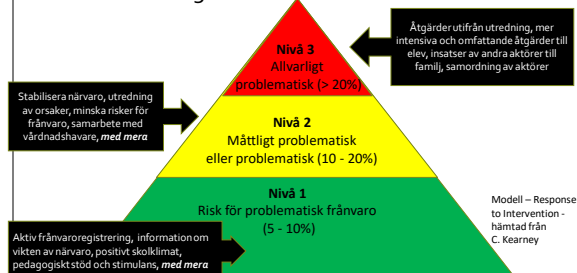
6

Grunderna i närvaroarbeta

- Kunskap om vikten av närvaro, om orsaker till frånvaro – hos alla berörda
- Uppmärksamma frånvaro och närvaro
- Kartlägg orsakerna till frånvaro
 - Sätt in åtgärder utifrån orsakerna på elevnivå
 - Förebygg frånvaro utifrån riskfaktorer på er skola/era klasser
- Arbeta systematiskt med att främja närvaro utifrån kända risker och riskfaktorer på er skola
- Integrera närvaroarbetet i EHT-arbetet, i särskilt stöd, tillgänglig lärmiljö, trygghetsarbetet, systematiska kvalitetsarbetet, lokalförhör...

7

Modell för att organisera insatser

8

UPPMÄRKSAMMA FRÅNVARO

Och närvaro!

9

Frånvarokoll – elever ska vara saknade

- Att ha koll på frånvaro är en viktig åtgärd som förmedlar att vi saknar eleven och att vi är intresserade av varför eleven är borta - frånvaroregistrering handlar om att se eleven
- En björntjänst att "sanktionera" frånvaro – ~~flexitid, drop-in~~
- Närvarorutiner
 - Ska vara kända för lärare, vårdnadshavare och elever
 - Ska var meningsfulla – tydliggör syftet med att uppmärksamma närvaro/frånvaro
 - Andra rutinerna om de inte används eller inte ger önskvärd effekt

10

Sjukfrånvaro

- Återkommande anmäld frånvaro lika allvarlig som ogiltig frånvaro men kan kännas svårt att ta i
- Bra att ha en rutin för att uppmärksamma och reagera på återkommande sjukfrånvaro
- Systematiskt arbete ger minskad frånvaro – holländsk studie på 12-18åringar (Vanneste, Mathijssen, 2016)

11

Frånvarokoll och skolutveckling

- När vi identifierar frånvaro kan orsakerna till frånvaro upptäckas, och vi får bättre möjligheter att sätta in rätt åtgärder på **elevnivå**
- Genom analys av frånvaromönster på **skolnivå** kan data vägleda åtgärder som främjar närvaro och förebygger frånvaro
- Återkoppling på frånvaromönster till skolpersonal, elever och vårdnadshavare gör att de blir involverade och engagerade!
- Illustrera frånvaron för eleverna så att de får kontroll och kan påverka

12

Vilka rutiner har ni?

Används de?

Utmaningar med rutinerna?

13

NÄRVAROKULTUR

Inte bara närvarorutiner

14

Skapa närvarokultur

- Prata närvaro med varandra i skolan, med elever, med föräldrar
- Signalera vikten av närvaro, ifrågasätt frånvaro och höj på ögonbrynen, tell the parents
- Koppling till skolresultat, självkänsla, hälsa – ta alltid upp frånvaro/närvaro på utvecklingssamtal
- [Bredängsskolan](#)

15

Information till vårdnadshavare

- [Lidingö stad info föräldrar närvaro](#)
- [Norrköpings kommun oops vi har blivit med gymnasist](#)
- <https://www.attendanceworks.org/resources/videos/bringing-attendance-home-video/>
- [Info introduktionsprogram somaliska](#)
 - Så här skickar du en film via telefon till vårdnadshavare:
 - Lagg in alla telefonnummer till de föräldrar du vill nå i den telefon du tänker använda
 - Gå in på Youtube och sök upp den film du vill skicka iväg
 - Klicka på Dela under filmen
 - Välj sms/meddelande
 - Välj mottagare från dina kontakter
 - Skicka filmen (hämtad från <https://gymnasieskolor.se/demediala.se/utveckling/fr%C3%A5varovanhopp>)

www.grenlandsskolan.se

16

HUR SKAPAR ER SKOLA NÄRVAROKULTUR?

www.garnlandsskolan.se

17

"BARA DU ÄR NÄRVARANDE"

Nej, bara närvaro räcker inte.

Vi måste ta reda på orsakerna till frånvaro för att öka närvaro

18

Riskfaktorer/orsaker i samverkan

- Inte en förklaring till frånvaro utan FLERA olika faktorer som ÖMSESIDIGT påverkar varandra
- Vilka faktorer och hur de samverkar, varierar från person till person
- Ofta finns en utlösande faktor och sedan vidmakthålls frånvaron av andra faktorer

FRÅNVARO SKAPAR FRÅNVARO

"Där kommer hon som aldrig är här"

19

TYPISKA RISKFAKTORER

- Skolbyten
- Hålltimmar
- Närvaro uppmärksammas inte
- Undervisningen för svår, för lätt eller på annat sätt omotiverande
- Stökig skolmiljö
- Förflyttningar
- Kränkningar

- Nedstämdhet, depression
- Oro, ångest
- NPF
- Inlärningssvårigheter
- Somatisk sjukdom
- Press

- Psykiska besvär, somatisk sjukdom, missbruk hos VH (vårdnadshavare)
- Ekonomiska faktorer
- Svagt stöd för skolgången från VH
- VH tror sig inte få barnet till skolan
- Överbeskyddande förälder

- Gruppträck från kompisar – känna gemenskap
- Del i antisocialt beteende – identitetsskapande
- Bristande anknytning till skolan
- Kulturella/religiösa skäl

20

KARTLÄGGA ORSAKER FÖR RÄTT ÅTGÄRDER

21

Lagändring 1 juli 2018, 7 kap 19 a §

- Om en elev har upprepade eller längre frånvaro, oavsett giltig eller ogiltig frånvaro, ska rektor se till att frånvaron skyndsamt utreds
- Vid behov av utredning om särskilt stöd ska även en sådan utredning inledas
- När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektor snarast anmäla detta till huvudmannen

www.gremlandetskola.se

22

Och därför frågar Skolinspektionen nu om....

Rätt till utbildning

8. Har samråd skett med eleven under utredningen och har eleven fått möjlighet att uttrycka sina åsikter om sin skolsituation? Om nej, ange varför. Om ja, vad har kommit fram om orsakerna till elevens frånvaro?
9. Vilka åtgärder har vidtagits med anledning av resultatet av utredningen? Redogör för åtgärderna i kronologisk ordning.
10. Anser rektor att eleven är i behov av särskilt stöd utifrån sin frånvaro? Om ja, varför? Bifoga eventuella åtgärdsprogram. Om nej, varför inte?
11. Har eleven fått undervisning utanför skolan? Om ja, ange omfattningen av undervisningen utanför skolan samt om undervisningen skett utifrån bestämmelserna om särskilt stöd eller särskild undervisning.
12. Har skolan följt upp att beslutade åtgärder vidtagits? Ange när uppföljning skett och vad som då framkom.
13. Vilken utvärdering av vidtagna åtgärder har skett? När utvärderades åtgärderna och vilka deltog i utvärderingen? Vad visade utvärderingen? Vilka åtgärder har vidtagits med anledning av utvärderingen?
14. Beskriv elevens nuvarande skolsituation utifrån anmälarens uppgifter om elevens frånvaro.
15. Redogör för vilka aktuella åtgärder som är planerade för att eleven ska få sin rätt till utbildning tillgodosedd och under nästkommande termin.

23

Bred, systematisk kartläggning

- Frågor på alla riskområden

- Sammanställ elevens frånvaromönster
- Vilka åtgärder har gjorts tidigare?
- Analys av utredningsunderlaget
- Återgivning till elev och vårdnadshavare

www.gremlandetskola.se

24

DISKUSSION

När utreder ni – gul eller röd nivå?
Hur utreder er skola orsaker till frånvaro?
Hur gör ni återkoppling av analys till elev?

25

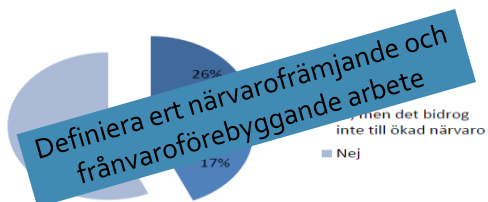
FRÄMJA NÄRVARO OCH FÖREBYGGA FRÅNVARO

Koppla ihop risk- och skyddsfaktorer med insatser

www.gretnaridellskolan.se

26

Har elevhälsan på skolan haft något hälsofrämjande arbete som bidragit till ökad närvaro?

SOU 2016:94

27

OM NI SKULLE TA EN BILD
FRÅN ER SKOLA PÅ
NÅGOT NÄRVAROFRÄMJANDE....

VAD?

28

Socialt klimat

- Trygghet och goda relationer mellan elever – underlätta att eleverna lär känna varandras olikheter och att respektera varann – strukturerade rastaktiviteter, bestämda platser osv
- En jämlik miljö – aktiviteter, språk, fysisk utformning av skolans fysiska miljö som möter olika behov
- Analysera frånvaromönster i relation till kränkningar, otrygghet, stökig skolmiljö
- Vuxna bland eleverna – fritidspedagog, skolvård/vårdinna, elevassistenter, vaktmästare, elevhälsan, "killen i kafé"

www.gremlandsskolan.se

29

Fysisk miljö, några exempel

- Utrymme – korridorer, uppehållsrum som inte är för trånga
 - Lokalers placering och utformning
 - Känna igen sig, känna tillhörighet – involvera eleverna i utformningen
 - Omsorg om miljön – rent, helt, påfyllt – känna sig värderad
- Hur får ni som elevhälsa en roll i utformningen av fysisk miljö?**
Berätta ert bästa exempel!

www.gremlandsskolan.se

30

Pedagogisk miljö

- Motiverande undervisning - rätt nivå, tydligt mål, tydlig inledning och avslutning av lektion, syfte och relevans
- Undvika icke-lärlarled undervisning och självständigt arbete som ger frånvaro
- Rätt anpassning till funktionsnedsättning, t.ex. **tidig** tillgång till hjälpmedel, lättillgängliga hjälpmedel och inbyggda anpassningar
- Begränsa förflyttningar
- Särskilt stöd på rätt sätt – utredning, analys, tät uppföljning
- Schema
 - Sammanhållna skoldagar
 - Längre, koncentrerade lektionspass

31

Skolorganisation

- Systematisk överlämning vid skolbyten
Ansvar på den avlämnande skolan att lämna över relevant information för att eleven ska utvecklas mot utbildningens mål
[Stödmaterial överlämnningar 2019](#) (Skollagen 3 kap 12 g §)
- Sammanhållna skoldagar
"Skolarbetet ska förläggas så att eleverna så långt som möjligt får sammanhållna skoldagar." Skolförordningen (2011:185)

www.gremlandsskolan.se

32

Förebygg frånvaro som rör oro och rädsla

- Trygga miljöer för elever med social rädsla
 - Bestämda platser
 - Skåp där man har sin klass
 - Respektfullt klimat vid redovisningar jobba med publikbeteende
 - Använd grupparbeten varsamt
 - Planering med enskilda elever
- Prov - skriva enskilt, träna att skriva prov, avdramatisera
- Idrottslektion - duschdraperi, mobilförbud i omklädnings-rum, mindre grupper, examination (t.ex. dyka, simma) enskilt och inte inför klassen

33

Förebygg frånvaro från sociala problem

- Uppmärksamma kulturellt eller religiöst betingad frånvaro
- Stöd till elev som är "ung omsorgsgivare" – ge chans att få pedagogiskt stöd vid frånvarodag/lektion
- Stöd till föräldrar och familjer
- Sanera livssituationen från social stress, konflikter, utsatthet
- Stöd till fritidsaktiviteter

Skola

Verksamheter
utanför
skolan

www.grenlandsskolan.se

34

Öka motivation till skolgång (och närvaro) genom studie- och yrkesvägledning

- Bristande motivation en orsak till frånvaro
- Alldeles för få SYV och studie- och yrkesvägledning inte integrerat
- Samtal för sent, först när eleven står inför att hoppa av skolan
- Skolor som använder SYV aktivt, upplever det hjälpa elever till närvaro

[Karriärvägledning](#) Slutbetänkande statlig utredning januari 2019

Malin Gren Landell www.grenlandsskolan.se

35

36

Checklista - "Har vår skola..."

- Uttalade och tydliga förväntningar på att eleverna ska vara i skolan och saknas?
- Valfungerande rutiner för närvaroregistrering och uppföljning?
- Analys av frånvaro/närvaro på skolan, med återkoppling till elever, lärare, föräldrar?
- Plan för att all personal ska ha kunskap om riskfaktorer och konsekvenser av frånvaro?
- Långsiktigt och systematiskt förebyggande arbete mot kränkning och diskriminering?
- Kunskap om funktionsnedsättning, oro/rädsla och andra risker för frånvaro?
- Stöd till skolpersonal för samarbete med hemmet?
- En organisation som gör elevhälsan effektiv och tillgänglig för elever och lärare?

37

HANTERA FRÅNVARO

Gul – Röd frånvaro

www.gremlandullskolan.se

38

Åtgärder utifrån identifierade orsaker

- Närvaroplan
- "Det ser jättebra ut, jag ska komma mer"
- Närvaro ska enbart ge positiva reaktioner
- Krävs ofta insatser från andra aktörer
- Kommunikation mellan skola och annan aktör – brygga över, t.ex. vad tränar eleven på utanför skolan som skolan kan stötta
- Strukturstöd t.ex. stöd till lektion och lunch, bokade möten? Morgoncheck?

39

Vägen tillbaka till skolan

- Oftast mycket nervöst för elev, föräldrar och även för skolpersonal och klasskamrater
- Förmedla att ni förstår att tidigare frånvaro kan kännas som ett stort hinder, men inte för stort
- Förbereda personal och elever när elev ska komma tillbaka
 - Var kan skolgången börja? Lokalmässigt och uppgiftsmässigt
 - Närvaro ska enbart ge positiva reaktioner!!

www.gremlandullskolan.se

40

Vägen tillbaka till skolan

- Förväntningar och krav i början
- Ha en säkerhetsplan efter lov eller när eleven är hemma för sjukdom
- Andra aktörer ska inte släppa direkt eleven är tillbaka i skolan, ha kvar stödsystem efter intensiv behandlingsinsats
- Överlämning när eleven byter skola

41

Samverkan

"Hemkommunen ska i frågor som rör skolpliktiga elever med upprepade eller längre frånvaro i de obligatoriska skolformerna vid behov samordna insatser med samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs."
Skollagen 7 kap 21 §

42

Vi behöver en gemensam modell

- Ett sätt att samverka är att dela kunskap
- Ett annat sätt att samverka är att auskultera hos varandra, gemensamma utbildningsdagar
- Bygga bryggor som håller mellan skola, socialtjänst, fritid, bup, primärvård
 - SKIFO
 - SamTid
- Men vi behöver också en vetenskapligt prövad modell för samverkat stöd till barn och familjer – det finns inget på Socialstyrelsens hemsida, inget på Skolverket . När kommer det?
- Stöd till föräldrar med NPF

43

Närvarointresse – allas uppgift!!

Vilka är involverade nu?

Vilka skulle kunna
involveras (mer) under
kommande läsår? Hur?

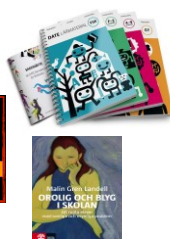

www.gremlindskolan.se

44

Litteratur/stödmaterial

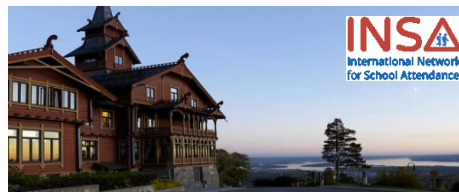
- SPSM DATE [lärmaterial för tillgänglig lärmiljö](#)
- Elever med handikappande oro och rädsla
- <http://kvutis.se/narvaroplan/>
- [Kartläggningsmaterial](#)
- [Motverka studieavbrott Plugin](#)
- [Plugga klart Dalarna](#)
- www.insa.network

45

Välkomna på internationell konferens om skolnärvaro, Oslo 16-18 oktober

www.insaconference.com

46

Problematisk skolfrånvaro - konferens för skolhuvudmän

En konferens för dig som beslutsfattare, i ledningsfunktion eller i andra centrala funktioner från förskola till gymnasium, inom socialtjänst eller andra verksamheter som är viktiga för eleverns närvaro.

Under dagen går vi igenom frågor som är centrala just för huvudmän. Vi tar upp juridik kring skolskyldighet och skoldrivna, modeller för att främja närvaro och förebygga och åtgärda frånvaro och vi ger exempel från forskning på området och erfarenheter nationellt och internationellt. Dagen ger en god grund för kommuner och enskilda huvudmän att bygga sitt närvaroarbeta på.

Välkomna den 18 november 2019, på Clarion Post Hotel i Göteborg!

Arrangörer: Gren Landell i skolan och Prestationsprinsen

Här hittar du mer information om program, pris och tider.

[Klicka här för anmälan.](#)

47